

Actrice Cate Blanchett en regisseur Todd Field over **Tár**

'Iedereen kan door macht verleid worden, ook vrouwen'

In *Tár* speelt Cate Blanchett (53) een vermaarde dirigente die van haar sokkel valt, maar haar eigen ster zal dankzij deze vertolking alleen maar hoger rijzen: een derde Oscar lijkt binnen handbereik. Wij spraken met Blanchett en regisseur Todd Field over machtsmisbruik in de kunstensector, cancelcultuur en de kritiek op de film.

LIEVEN TRIO

Toen Cate Blanchett voor het eerst voor een honderdkoppig orkest ging staan om de vijfde Symfonie van Mahler te dirigeren - het stokje nog wat onwennig in de hand - werd ze bijna letterlijk van het podium geblazen. "Het was ongelooflijk", zegt ze hoofdschuddend. "Niets kan je voorbereiden op het geluid dat vanuit een orkest op je afkomt. De vibraties zijn zo krachtig, het voelt alsof je in het oog van een storm staat."

We ontmoeten Blanchett in Londen, de dag nadat ze een Golden Globe won voor haar indrukwekkende vertolking in *Tár*. Van een kater na het overwinningfeestje heeft ze geen last: ze nam de award virtueel in ontvangst, zodat ze de Britse première van haar film fysiek zou kunnen bijwonen. Die Golden Globe is maar de zoveelste pluim op de hoed van de Australische, die zonder meer tot de meest succesvolle actrices van haar tijd behoort. Ze werd Hollywood-royalty dankzij onvergetelijke rollen als maagdelijke koningin (*Elizabeth*), elfenkoningin (*The Lord of the Rings*) en koning der singer-songwriters (Bob Dylan in *I'm Not There*). Ze won twee Oscars (*The Aviator*, *Blue Jasmine*), sprokkelde Emmy- en

Tony-nominaties voor haar werk op tv en in het theater, en leidde vier jaar lang een gerenommeerd toneelhuis in Sydney.

Toch lijkt haar palmares klein bier in vergelijking met dat van haar personage in *Tár*: sterdirigente en componiste Lydia Tár, de eerste vrouwelijke leider ooit van het Berliner Philharmoniker, winnares van een Emmy, een Grammy, een Oscar én een Tony Award... en 100 procent fictief. Dat dat laatste aan heel wat mensen voorbij lijkt te gaan, is volgens Blanchett te danken aan regisseur en scenarist Todd Field: "Wat je in de film van Lydia Tár ziet, is maar een fractie van het levensverhaal dat Todd voor haar bedacht", zegt Blanchett. "Daardoor voelt ze bijna als een bestaand persoon. We hebben ook een heleboel scènes gedraaid die uiteindelijk uit de film zijn weggeknipt. Maar die lieten ons wel toe om Lydia helemaal te doorgronden."

Daarnaast bedacht Blanchett zelf ook trucjes om volledig in de huid van Lydia Tár te verdwijnen. "Ik werkte met oorwurmen", zegt ze. "Ik had ergens gelezen dat dirigent Simon Rattle al van kindsbeen af voortdurend muziek in zijn hoofd hoorde, en dat hij vrij snel beseftte dat dat niet 'normaal' was. Ik wou dus dat Lydia dat ook had. Maar ze hoorde niet de muziek die je misschien zou verwachten: keelzang, hymnes, soms zelfs

getrommel of gewoon een bepaald geluid - *musique concrète*, zeg maar. En Mahler, natuurlijk."

Todd Field, bekend als regisseur van *Little Children* en acteur in *Eyes Wide Shut*, schreef het personage specifiek voor Cate Blanchett. Ook al wist zij daar aanvankelijk niets van. "Ik ontmoette Cate tien jaar geleden," vertelt Field, "om

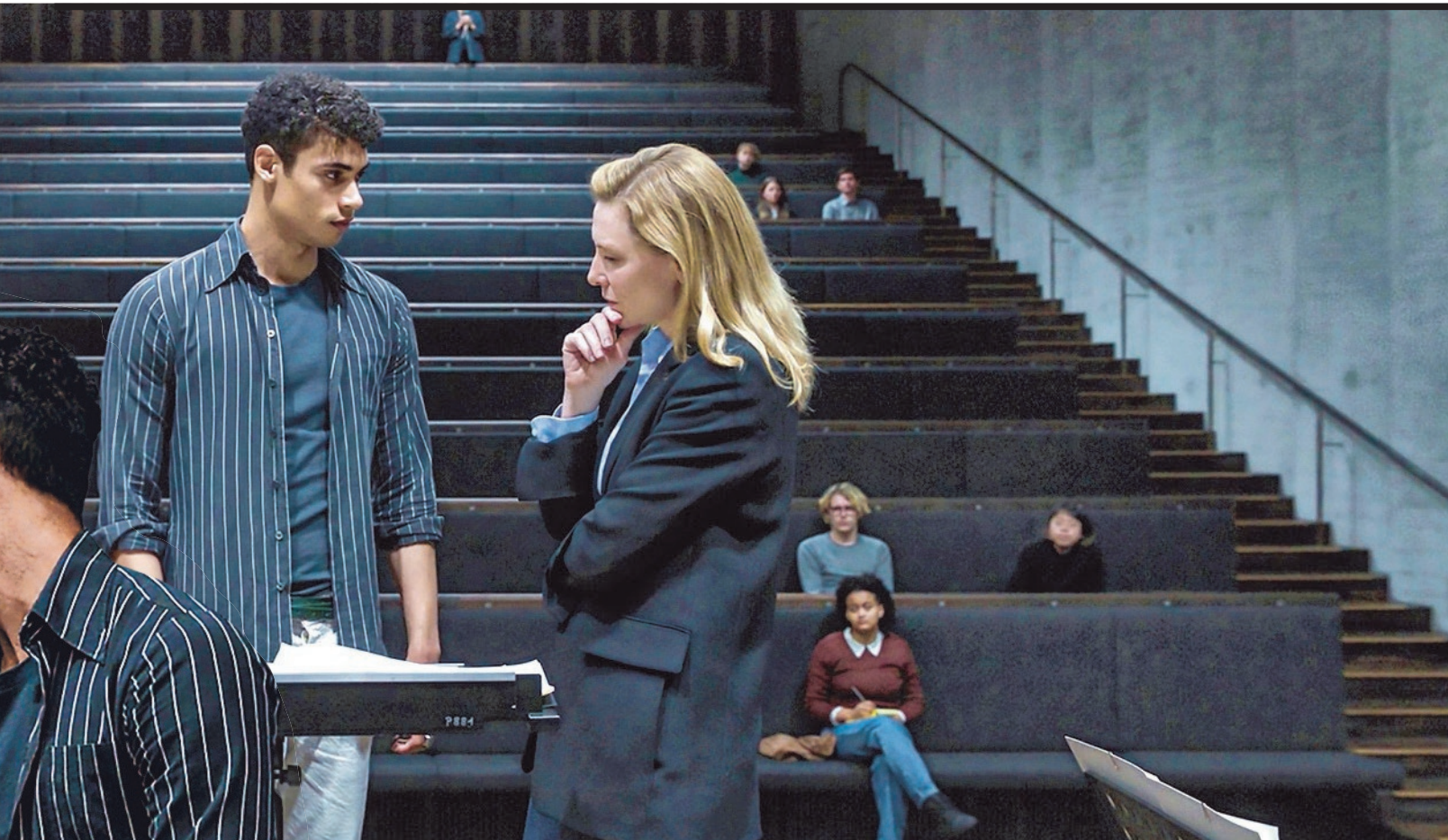
Blanchett vertolkt de sterdirigente Lydia Tár, een moreel erg ambigu personage. © RV

haar de hoofdrol aan te bieden in een politieke thriller die ik met Joan Didion aan het schrijven was. Die film is er uiteindelijk nooit gekomen, maar Cate had wel een diepe indruk op me nagelaten. Dus toen ik een tijdje later aan *Tár* begon te schrijven, verscheen zij meteen in mijn hoofd. En ze ging daar nooit meer weg. Ik groette haar zelfs letterlijk, elke ochtend wanneer ik aan het werk ging: 'Goie morgen, Cate.' En in mijn hoofd knikte ze dan vriendelijk terug. Ook al had de echte Cate geen idee dat ik dit voor haar aan het schrijven was." (lacht)

Toen de echte Cate Blanchett het afgewerkte scenario enkele maanden later te lezen kreeg, aarzelde ze geen seconde. In Lydia Tár zag ze een spannend, want moreel erg ambigu personage. Naarmate de film vordert, wordt immers duidelijk dat

'Mensen zijn tegenwoordig heel gehaast, en dus moeten we snel kiezen: goed of slecht, zwart of wit?'

CATE BLANCHETT
ACTRICE

de topdirigente ook een schaduwkant heeft. Haar geprivilegieerde positie geeft haar een macht over haar omgeving die ze gretig gebruikt en zelfs misbruikt. Het is het soort gedrag dat sinds #MeToo eindelijk wat zichtbaarder is geworden, vooral in de kunstensector.

“Ik heb het er met Cate vaak over gehad”, zegt Field. “Iedereen in de theaterwereld weet dat een repetitieruimte niet altijd een vriendelijke, beleefde plek is. Het is absoluut essentieel dat dat nu in vraag gesteld wordt, en dat er nagedacht wordt over wat aanvaardbaar is: wanneer daag je elkaar gewoon uit, en wanneer gaat dat over in pesterijen en grensoverschrijdend gedrag? Er is tijd en context nodig om die vragen te beantwoorden. Het creatieve proces zal altijd een beetje rommelig en vuil zijn. Maar

jammer genoeg wordt er ook van die situaties geprofitteerd om slecht gedrag te stellen, omdat het nu eenmaal kan.”

Kunstenaars zoals Lydia Tár, die hun macht op de werkplek misbruiken, zijn zich daar volgens Blanchett ook niet altijd van bewust: “Lydia loopt weg van zichzelf, ze heeft heel weinig zelfinzicht. Bovendien, wanneer je iets aan het creëren bent, denk je niet altijd na over hoe je door anderen gepercipieerd wordt. Je focust op datgene wat je wil bereiken. En dus kan ik me inbeelden dat het regelmatig gebeurt dat je dingen zegt of doet waarvan anderen later – als ze de moed vinden en de kans krijgen – zeggen: ‘Weet je, toen je dat tegen mij zei, voelde ik me echt gekleineerd.’” Het verklaart volgens Blanchett ook de fascinatie die Lydia Tár ontwikkelt voor Olga, een jon-

ge, mondige celliste uit haar orkest. “Is die aantrekking seksueel? Ik weet het niet, ik denk eigenlijk vooral dat Lydia het verfrissend vindt dat Olga tegen haar spreekt zoals niemand anders dat durft te doen.”

Als gelauwerde steractrice is Blanchett zelf ook een machtige figuur in haar sector. Probeert zij zich, in tegenstelling tot haar personage, wel bewust te blijven van hoe ze omgaat met de mensen rondom haar? “Aan de ene kant probeer ik me zo veel mogelijk af te schermen van de meningen die anderen over mij kunnen hebben. Er zijn er zoveel dat je er gek van zou worden. Maar anderzijds moet je ook een gezond zelfbewustzijn hebben, dat klopt. Je moet als artiest tegelijk je onzekerheden op afstand houden, en jezelf genoeg in twijfel trekken. Elke dag moet voelen als de eerste schooldag. Je moet elke keer weer vertrekken vanuit het idee: ik weet niks, en samen gaan we een manier vinden om dit toch te doen lukken. Dat blijft na al die jaren vreselijk angstaanjagend.” (lacht)

ANTIVROUW EN ANTIWOKE?

In een interview uitte Marin Alsop, een van de bekendste vrouwelijke dirigenten in de échte wereld, haar verontwaardiging over *Tár*. Voor die ene keer dat er eens een film wordt gemaakt over een vrouwelijke dirigent, wordt die afgebeeld als een misbruiker, luidke kritiek. In de Engelse krant *Sunday Times* liet ze optekenen dat ze zich beledigd voelde “als vrouw, als dirigente en als lesbienne”.

Is dit voor Blanchett dan een van die momenten waarop de twijfel toch toeslaat? De actrice reageert sussend. “Oh, ik heb het grootste respect voor Marin Alsop. Ze is een meesterlijke muzikante en een echte pionier. Ja, de film is provocerend, en zal uiteenlopende reacties uitlokken. Maar het verhaal is zeker niet op een bepaalde persoon gebaseerd. Het is een existentiële, metafysische, droomachtige film, die niet letterlijk benaderd moet worden. Hij gaat niet over concertmuzikanten, maar over macht.”

Ook Todd Field wuift Alsops kritiek weg. Dat de misbruiker in *Tár* een vrouw is, dient volgens de regisseur enkel om de kern van het verhaal duidelijker zichtbaar te maken. “Macht heeft volgens mij geen gender, iedereen kan erdoor verleid worden. Natuurlijk lees je in de krant vooral over mannen die hun macht misbruiken. Maar net daarom wou ik van mijn hoofdpersonage een vrouw maken. Als deze film over een man ging, zou ik zelf meteen stoppen met kijken. Omdat ik onmiddellijk zou weten hoe ik me erbij zou moeten voelen. Maar als ik echt wil kunnen focussen op de impact van macht, dan moet ik er door een andere lens naar kunnen kijken. Zodat je op de dynamieken kan letten, in plaats van op

de persoon. Een vrouwelijk personage maakt dat mogelijk.”

De onvermijdelijke en publiekelijke val van Lydia Tár, die in de tweede helft van de film stilaan vorm krijgt, raakt aan een heet hangijzer: cancelcultuur. Sommigen lezen in *Tár* zelfs een antiwokeboodschap – al is dat wel erg kort door de bocht, en vooral afhankelijk van de houding die de kijker zelf aanneemt tegenover Lydia Tár. “Dit is een verhaal dat evengoed duizend jaar geleden had kunnen plaatsvinden”, zegt Field. “Hoe iemand zijn eigen ondergang bewerkstelligt, dat is van alle tijden. Wat wel kenmerkend is voor onze tijd, is de manier waarop we vandaag informatie krijgen, en de ongeziene snelheid waarmee we geacht worden die te interpreteren en erover te oordelen. Mensen zijn gehaast, en dus moeten we heel snel kiezen: goed of slecht, zwart of wit? En dan weer op naar het volgende. Dat maakt de film wel eigentijds.”

Tár speelt vanaf morgen in de bioscoop.

RECENSIE

Briljante karakterstudie over een fictieve superster

★★★★★

Tár
Todd Field

Bravissimo, maestro! Cate Blanchett windt de kijker om haar vinger als Lydia Tár, de superster onder de dirigenten, die traag maar zeker de greep op haar leven kwijt raakt.

LIEVEN TRIO

Lydia Tár dirigeert graag. Wanneer ze op het podium schittert met haar orkest, maar ook (en vooral) ernaast. Tijdens strak geregisseerde masterclasses die haar mythische status als muzikaal genie moeten betonen. Op de school van haar dochter, waar ze zesjarige pestkoppen eigenhandig komt afdreigen. En ook in haar relaties met anderen – werknemers, minnaressen – die ze als pionnen op een schaakbord positioneert, en dan plots genadeloos aan de kant veegt.

Maar wanneer Lydia in de ban raakt van de jonge Russische muzikante Olga (gespeeld door de getalenteerde celliste Sophie Kauer), en er bezwarend nieuws naar buiten dreigt te komen, verliest de maestro stilaan haar grip: op haar emoties, op haar reputatie, en zelfs op de realiteit.

CULTFIGUUR IN WORDING

Met Lydia Tár heeft regisseur/scenarist Todd Field (*Little Children*) een onvergetelijk personage geschapen. Cate Blanchett brengt haar op weergaloze (en soms verduiveld

grappige) wijze tot leven. Dit is een cultfiguur in wording. Aanvankelijk windt ze ook de kijker moeiteloos om haar vinger: wanneer ze over muziek praat, hang je aan haar lippen, en wanneer haar stokje het orkest in beweging zwaait, komt al het haar op je armen recht. Maar de grote krachttoer van Field is hoe hij je blik op de complexe protagonist bijna geruisloos laat verschuiven.

Je zou *Tár* een briljante karakterstudie kunnen noemen, maar meer nog dan dat is het een uitdagende en erg genuanceerde – wie deze film als woke of antiwoke probeert te labelen, is gedoemd om te falen – reflectie over macht: hoe ze corrupteert en verblindt. Lydia is geen monster, wel iemand met een enorme blinde vlek. Door vele jaren aan de top, omringd door jaknikkers en opportunisten, is ze zich totaal onbewust geworden van haar geprivilegieerde positie en de impact van haar daden op haar omgeving. Het bijna klinische design van de decors en kostuums benadrukt dat gevoel van een hermetische bubbel die losstaat van de echte wereld. Wanneer die uit elkaar spat, zijn de gevolgen niet te overzien.

Tár is pas de derde film van Todd Field in meer dan twintig jaar tijd, maar het valt te hopen dat hij hierna in een hoger tempo zal verder werken. Field was ooit een beschermeling van Stanley Kubrick, en dat is eraan te zien: hij filmt met dezelfde vormelijke beheersing en hetzelfde mysterie als zijn meester.